

ATELIERUL DE LECTURĂ: STRATEGII DIDACTICE

Svetlana STANȚIERU, profesor, gr. did. II
 Aurelia CODREANU, profesor, gr. did. II,
 Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din cadrul
 Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *Reading is a means of language acquisition, communication, and exchanging information and ideas. In the present article, we recommend various teaching strategies: Text Map, Character Network, Review Skeleton, Interview on Reading, Story Pyramid, etc., used in the Reading Workshop – an effective way to train reflective reading skills and abilities. The teacher, in the reading workshops, teaches the pupil to interact with the text, helps him to overcome the level of superficial reading, making him more responsible and stimulating his thinking processes.*

Keywords: *National Curriculum, reading competence, didactic strategy, autonomous reader, literary text.*

Lectura reprezintă o primă treaptă a gândirii și comunicării, de aceea rolul profesorului de limbă și literatură română este primordial în formarea elevului drept cititor autonom, apt să trăiască plăcerea lecturii și să intre într-un dialog substanțial cu texte literare dintre cele mai variate, stârnindu-i curiozitatea, motivându-l intrinsec, astfel încât să-l facă să reintre din post-moderna Galaxia a imaginilor în Galaxia Gutenberg [2, p. 10].

În epoca culturii imaginii, după cum bine se știe, literatura a început să piardă teren, mai ales în rândurile tânărului cititor, totuși avantajele lecturii nu le-a anulat nimeni, ele fiind benefice pentru oricine, căci lectura este cel mai puternic factor de destresare, reducând stresul cu 68%, în comparație cu muzica – 61% și plimbarea – 25%.

Curriculumul național la Limba și literatura română pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale pentru treapta liceală propune la elementele de dezvoltare curriculară introducerea în administrarea disciplinei, ca element de noutate, a orelor pentru ateliere de lectură, de discuții/dezbateri; atelierele interculturale, pentru promovarea abordărilor interdisciplinare, interculturale în procesul didactic etc. [4, p. 6]. Prin urmare, organizarea acestor activități didactice, desfășurate într-un cadru curricular, au scopul de a aprofunda competențele de receptare și producere a diferitor tipuri de text prin activități practice.

Ținem să menționăm, în acest context, că chiar dacă Curriculumul național 2019 atribuie atelierul de lectură la element de noutate, realitatea didactică ne demonstrează că acest tip de activitate a fost inițiat drept necesitate și aplicat în cadrul orelor de limba și literatura română cu mult mai înainte. O dovadă, în acest sens, o constituie și subiectele de cercetare propuse de distinselor profesoare Raisa Leahu și Mariana Marin, prin articolele publicate încă în 2008: Raisa Leahu, *Atelierul de lectură* [3] și în 2011: Mariana Marin, *Proiectarea atelierelor ca formă de organizare interactivă din perspectivă acțional-axiologică* [5].

Evident, textele propuse pentru lectură în cadrul atelierelor de lectură trebuie astfel selectate, încât actul lecturii să nu lase cititorul indiferent, căci anume plăcerea textului (să ne amintim de incitantul titlu al lucrării lui Roland Barthes) cultivă interesul pentru lectură, plăcerea de a citi, trezindu-i elevului-cititor imaginația, deschiderea către „multiplicarea interpretativă”, sensibilitatea etc. Procesul de lectură presupune descoperirea unei opere prin decodificarea mesajului și a semnificațiilor pe care un cititor, evident, le poate găsi în text sau le descoperă în urma lecturii textului. Or, în viziunea Florentinei Sâmihaian, *a citi presupune a înțelege ce a scris autorul, iar libertatea de interpretare a cititorului este minimă* [7, p. 278]. În această ordine de idei, vom menționa că Curriculumul național la Limba și literatura română pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale pentru treapta liceală recomandă, în clasa a X-a, câteva texte (4) pentru atelierul de lectură:

- Petre Ispirescu, *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*;

- Aureliu Busuioc, *Singur în fața dragostei*;
- Spiridon Vangheli, *Copii în cătușele Siberiei*;
- Aurelian Silvestru, *Ispita nemuririi* (fragment) [4, p. 21].

Bineînțeles, aceste texte recomandate, precum și cele la discreția profesorului au scopul de a-l face pe elev un beneficiar al actului didactic, ci nu un destinatar-depozitar banal al cunoștințelor. Chiar dacă operele sus-menționate sunt considerate de către unii elevi din școlile cu predare în limbile minorităților naționale texte de proporții, totuși aceștia trebuie încurajați să citească. Organizarea atelierelor de lectură presupune o pregătire minuțioasă, atât la nivel de configurare a demersului didactic, cât și la crearea unui confort psihologic tuturor actorilor implicați – elevi și profesor, acesta fiind conștient de gradul de pregătire diferit al elevilor și de emoțiile inerente acestei modalități de lucru. Or, scopul atelierelor de lectură este să-l facă pe elev să citească cu drag, să-l convingă să citească și să vrea să împărtășească impresiile de lectură cu colegii. O carte bună va răsplăti întotdeauna efortul cititorului, răsplata fiind de două tipuri: în primul rând, o îmbunătățire a abilităților de lectură, care survine întotdeauna după lectura unei cărți de calitate, în al doilea rând – și aceasta se produce pe termen lung și e foarte important – , o carte bună învață numeroase lucruri despre lume și despre propria persoană [1, p. 289].

În prezentul studiu, vom propune unele strategii didactice aplicate în cadrul Atelierului de lectură *Copii în cătușele Siberiei* de Spiridon Vangheli. Firește, în cadrul oricărui atelier de lectură sunt binevenite strategii ce ar pune în valoare autorul operei. În acest sens, poate fi utilizată metoda **Interviu într-un minut** (*Anexa 1*), care constă în interviuarea colegilor despre viața și activitatea autorului, în cazul nostru a lui Spiridon Vangheli. Ora debutează întotdeauna reușit cu o asemenea activitate, spargând din start gheața, elevii adresând întrebări unul altuia, completând/înregistrând concomitent fișa cu răspunsurile colegilor intervievați.

Atelierele de lectură sunt exemple de bună practică la care cititorul-elev este participant activ, învățând cum să relaționeze cu textul și să depășească nivelul de lectură superficială. Pornind de la ideea lui Goethe că într-o lectură *subiectul îl vede oricine, avându-l în fața ochilor, conținutul îl găsește doar cel ce are el însuși ceva de adăugat, iar forma rămâne pentru cei mai mulți o taină*, încurajăm, în cadrul atelierelor de lectură, utilizarea **Fișei de lectură**¹⁵ (vezi *Anexa 2*) – o modalitate eficientă de evidență a lecturii, recomandând elevilor să-și facă singuri o părere despre cartea citită și să nu se limiteze la lectura ghidată de critici sau numai la lectura recenziilor de pe net. Fișa de lectură presupune completarea unor „formulare tipizate”, alcătuite fie de către profesor, fie de către elev, la sugestia profesorului sau la libera alegere.

În aceeași ordine de idei, o altă metodă prin care elevii învață să descopere și să prezinte elementele constructive ale unui text este **Harta textului** (*Anexa 3*). Această metodă poate fi utilizată atât în grup, cât și individual, contribuind la dezvoltarea capacității elevilor de a decoda un text prin decodificarea semnificațiilor acestuia. În cazul predării limbii și literaturii în școlile cu predare în limbile minorităților naționale, este indicat/recomandat lucrul în grup, întrucât în acest mod elevii, depășind pragul psihologic, discută, exprimându-și liber ideile, formulând impresii generale, realizând lanțuri asociative, conturând astfel un rezumat al textului lecturat.

O altă metodă activă este **Rețeaua personajului** (*Anexa 4*) – o metodă grafică de descriere a personajelor și de argumentare a descrierii care valorifică, în primul rând, capacitatea de analiză a elevilor. După citirea textului, elevii vor scrie într-un spațiu indicat numele personajului. În spațiile adiacente, scriu cuvinte care caracterizează personajul, iar în jurul acestora vor scrie acțiuni, atitudini, extrase din text, care evidențiază însușirile alese, completând rețeaua. În final, rețeaua este prezentată și discutată în fața clasei.

O formă de aflare a reacției personale a cititorilor la lectură este **Interviul despre lectură** (*Anexa 5*), care conține, în mod cert, cele mai sincere răspunsuri. Scopul acestuia constă în dialogul de tip ping-pong dintre profesor-elev sau elev-elev, bazat pe spontaneitatea și originalitatea răspunsului.

O metodă preferată de elevi este și **Piramida povestirii** (*Anexa 6*), ce formează elevilor capacități de sinteză și de analiză, dezvoltând gândirea divergentă. Exprimarea propriului punct de vedere,

¹⁵ Aceasta poate conține, în funcție de scopul urmărit: rezumatul, planul de idei, caracterizarea personajelor, citate din operă, procedee artistice sau figuri de stil, note biobibliografice despre autor, referințe critice etc.

manifestarea spiritului critic și a celui de observație, selectarea celor mai relevante idei sunt doar câteva dintre „variabilele” acestei strategii. Odată însușită, elevii acceptă să o realizeze, deoarece, într-un scurt interval de timp, lapidar, vor expune conținutul operei sau viziunea despre un text.

O strategie didactică activă – **Maratonul itemilor** (Anexa 7) – dezvoltă gândirea reflexivă, dar și creatoare, prin formularea răspunsurilor, în urma lecturii, la itemii propuși, scopul final fiind înțelegerea și interpretarea textului/operei, atât din punct de vedere literar, cât și lingvistic. Aplicată la etapa de învățare sau evaluare, aceasta solicită concentrarea, imaginația, spiritul de analiză și sinteză, dexteritatea de a formula enunțuri. Pornind de la semnificația cuvântului „maraton”, strategia presupune o modalitate de lucru vastă, cu alcătuirea itemilor, care, odată formulați, vor fi pe placul elevilor, provocator fiind, evident, finalul râvnit de toți.

Conchidem că organizarea sistematică, în fiecare clasă, a atelierelor de lectură – *formă de organizare interactivă din perspectivă acțional-axiologică* [5, p. 46] – și utilizarea chibzuită a strategiilor eficiente conduce, indubitabil, la stimularea lecturii, oferind atât actorilor-elevi, cât și regizorului-profesor sentimentul de împlinire, de satisfacție, de îmbogățire spirituală.

Odată născut gustul pentru lectură, aceasta se poate transforma într-o adevărată pasiune, sursă de neegalat pentru o imaginație vie, imaginație ce se va transforma în potențial creator. Or, beneficiile lecturii sunt diverse:


- antrenarea capacității de ascultare activă, concentrare, memorare;
- dezvoltarea vocabularului;
- îmbunătățirea abilităților de comunicare;
- dezvoltarea imaginației, a creativității.
- producerea textelor argumentative, reflexive, metaliterare etc.

Menționăm, în final, că atelierul de lectură nu se încheie odată cu realizarea orei, căci un profesor cu vocație va ști să propună/ să sugereze elevilor *tehnici de realizare a postlecturii*, extinzând *dialogul cu opera* [6, p. 178], prin vizionarea filmului/spectacolului și incitarea la noi lecturi cu aceeași tematică sau ale aceluiași autor.

Bibliografie:

1. ADLER, Mortimer J., VAN DOREN, Charles. *Cum se citește o carte: ghidul clasic pentru o lectură inteligentă*; trad. de Doru CĂSTĂIAN, Pitești: Ed. Paralela 45, 2014. 368 p. **ISBN 978-973-47-1725-5**
2. ILIE, Emanuela. *Didactica literaturii române: fundamente teoretico-aplicative*, Iași: Ed. Polirom, 2008. 288 p. **ISBN 978-973-46-1212-3**
3. LEAHU, Raisa. *Atelierul de lectură*. In: *Semn*, nr. 1, pp. 40-46. **ISSN 1857-0429**
4. *Limba și literatura română: Curriculum național: clasele 10-12: Curriculum disciplinar: Ghid de implementare: pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale*, Chișinău: Ed. Lyceum, 2020, 124 p. **ISBN 978-9975-3440-9-8**
5. MARIN, Mariana. *Proiectarea atelierelor ca formă de organizare interactivă din perspectivă acțional-axiologică*. In: *Didactica Pro...*, 2011, nr. 5-6 (69-70), p. 42-46. **ISSN 1810-6455**
6. PAMFIL, Alina. *Didactica literaturii: reorientări*, București: Ed. Art, 2016. 320 p. **ISBN 978-606-710-335-9**
7. SÂMÎHĂIAN, Florentina. *O didactică a limbii și literaturii române: provocări actuale pentru profesor și elev*, București: Ed. Art, 2014. 409 p. **ISBN 878-606-710-005-1**

Anexa 1

	
Interviu într-un minut	
Spiridon Vagheli este ...	Spiridon Vagheli s-a născut la ...
Spiridon Vagheli s-a născut în ...	Spiridon Vagheli a studiat la ...
El este coautorul ...	A debutat cu ...
A activat în calitate de ...	Este tatăl spiritual al lui ...
Este cunoscut pe meridianele lumii pentru...	

Fișă de lectură

Am început lectura: _____

Am terminat lectura: _____

Titlul operei literare: _____

Autorul: _____

Editura: _____

Anul apariției volumului: _____

Date importante din viața și activitatea autorului: _____

Vocabular: _____

Plan de idei: _____

Rezumat: _____

Caracterizarea personajului:

Profilul personajului	Informații prezente	Prezentarea personajului Citate
Cine este personajul? (nume)		
Portret fizic		
Caracterizare directă, autocaracterizare		
Caracterizare indirectă		

Citate preferate: _____

Impresii personale: _____

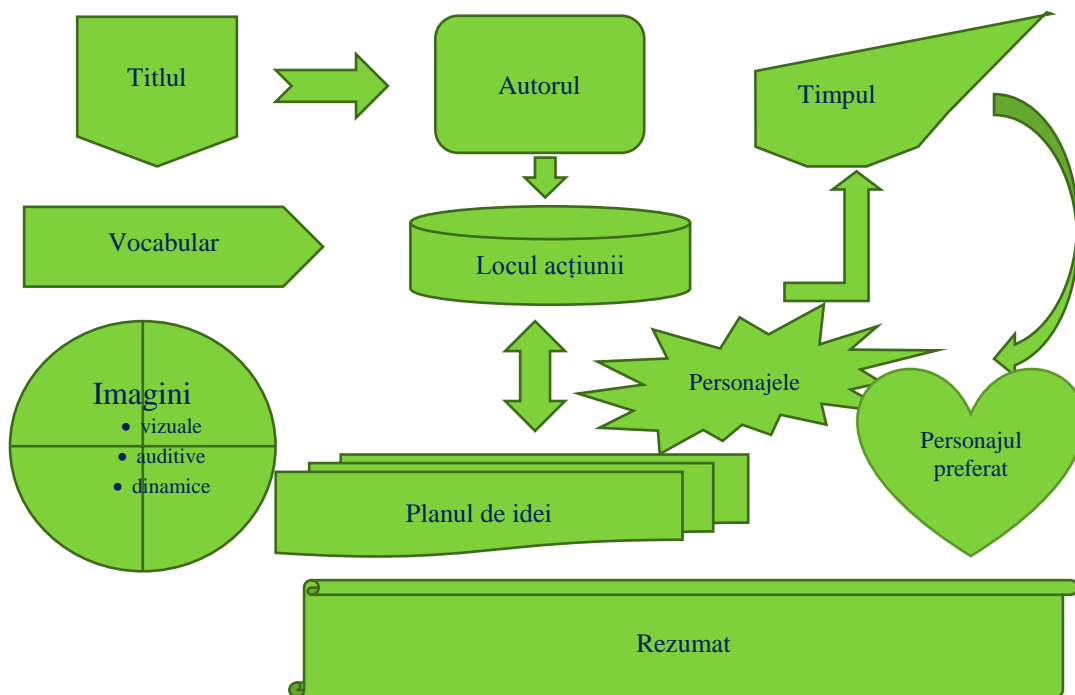
Note de lectură: _____

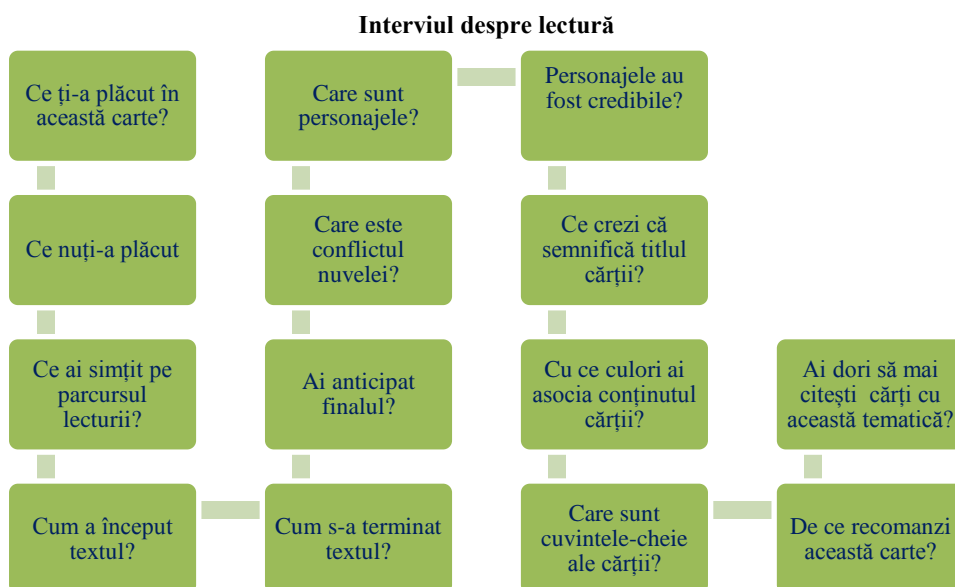
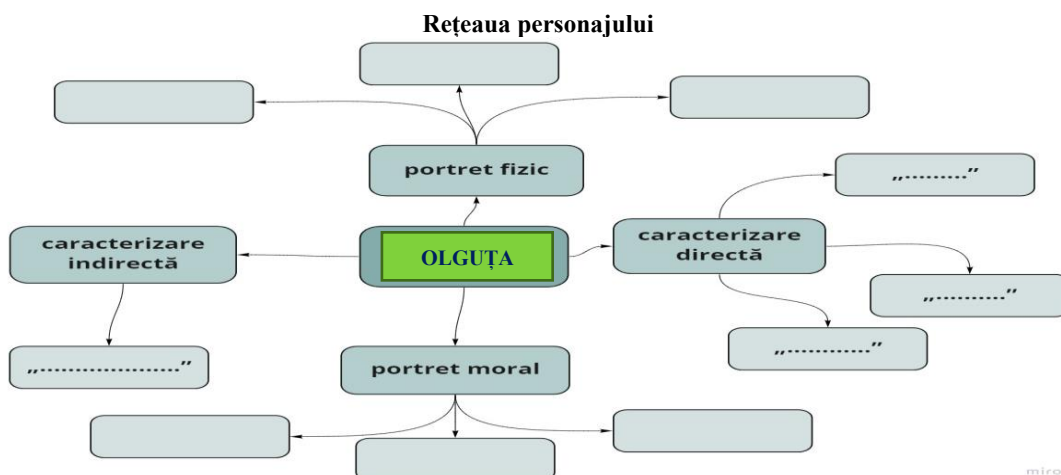
Opera mi-a trezit sentimente de _____

Ceea ce impresionează în text este _____

Am admirat _____

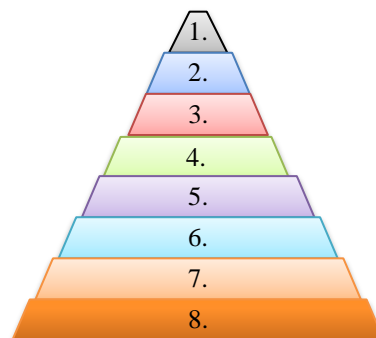
Harta textului





Piramida povestirii

1. numele personajului principal;
2. două cuvinte ce descriu personajul;
3. trei cuvinte ce descriu nuvela;
4. patru cuvinte ce expun problema;
5. cinci cuvinte ce descriu primul eveniment;
6. șase cuvinte ce descriu al doilea eveniment;
7. șapte cuvinte ce descriu al treilea eveniment;
8. opt cuvinte ce definesc starea postlectorală.



Maratonul itemilor

FINAL	23 Din nuvelă am învățat să/ că...	22 Cel mai captivant a fost momentul...	21 Această nuvelă documentară mă face să...	20 Lectura nuvelei mi-a creat o stare de spirit...
19 Sunt convins că această nuvelă...	18 Propuneți un alt sfârșit pentru nuvelă.	17 Propuneți un alt titlu pentru nuvelă.	16 Argumentați, în 2 enunțuri, titlul operei.	15 Redați, în 5-7 enunțuri, conținutul nuvelei.
10 Selectați 5 verbe și conjugăți-le la timpul trecut, perfectul compus.	11 Scrieți sinonime pentru 5 cuvinte din nuvelă.	12 Scrieți antonime pentru 5 cuvinte din nuvelă.	13 Selectați din text citate despre mama Olguței.	14 Caracterizați-l în 3 enunțuri pe tatăl Olguței.
9 Numiți 3 calități ale Olguței Bujor.	8 Descrieți personajul preferat/ îndrăgit în 3 enunțuri.	7 Numiți personajele secundare.	6 Numiți personajele principale.	5 Scrieți un enunț care redă ideea textului.
START	1 Care este titlul operei?	2 Cine este autorul?	3 Numiți 5-7 cuvinte noi din text.	4 Tema operei este...
FINAL	23 Din nuvelă am învățat să/ că...	22 Cel mai captivant a fost momentul...	21 Această nuvelă documentară mă face să...	20 Lectura nuvelei mi-a creat o stare de spirit...
19 Sunt convins că această nuvelă...	18 Propuneți un alt sfârșit pentru nuvelă.	17 Propuneți un alt titlu pentru nuvelă.	16 Argumentați, în 2 enunțuri, titlul operei.	15 Redați, în 5-7 enunțuri, conținutul nuvelei.
10 Selectați 5 verbe și conjugăți-le la timpul trecut, perfectul compus.	11 Scrieți sinonime pentru 5 cuvinte din nuvelă.	12 Scrieți antonime pentru 5 cuvinte din nuvelă.	13 Selectați din text citate despre mama Olguței.	14 Caracterizați-l în 3 enunțuri pe tatăl Olguței.
9 Numiți 3 calități ale Olguței Bujor.	8 Descrieți personajul preferat/ îndrăgit în 3 enunțuri.	7 Numiți personajele secundare.	6 Numiți personajele principale.	5 Scrieți un enunț care redă ideea textului.
START	1 Care este titlul operei?	2 Cine este autorul?	3 Numiți 5-7 cuvinte noi din text.	4 Tema operei este...